

**Enskede-Årsta-Vantör
handlingsplan mot
våldsbejakande
extremism
Maj 2017**

stockholm.se

Innehåll

Inledning	4
Definitioner	4
Lokal lägesbild	7
Förebyggande arbete	8
Förhindrande arbete	9
Avhopparverksamhet	10
Stöd till anhöriga	10
Samverkan	10
Uppföljning	11

Inledning

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och som främjar våld för att uppnå ett ideologiskt mål. Med våldsbejakande menas handlingar såsom att stödja, uppmåna till eller delta i ideologiskt motiverade våldshandlingar för att främja en sak. Våldsbejakande extremistmiljöer kan utgöra ett hot mot samhällets grundläggande struktur, dess styrelseskick eller de politiska företrädarna på olika nivåer. På så sätt kan våldsbejakande extremistmiljöer utgöra ett hot mot hela demokratin och dessutom ett allvarligt hot mot medborgares möjligheter att utöva sina demokratiska rättigheter. Den som inom en extremistisk miljö begår brott för sin sak, eller stödjer att ideologiskt motiverade brott begås, har tagit sig rätten till tolkningsföreträde och anser sig agera med ett ärofyllt uppdrag där målet är det som de själva uppfattar är det bästa för samhället. Den demokratiska processen underkänns av extremisterna och de ser det därför som motiverat att ta till odemokratiska metoder i kampen för att uppnå det de uppfattar vara det ideala samhället.¹

För att säkerställa Stockholms stads förmåga att förebygga och försvåra våldsbejakande extremism i staden beslutade kommunfullmäktige i maj 2016 stadsövergripande riktlinjer mot våldsbejakande extremism.² Stadens arbete mot våldsbejakande extremism ska stärkas med utgångspunkt i de beslutade riktlinjerna.³

I riktlinjerna framgår att stadsdelsnämnderna och berörda facknämnder ska utarbeta lokala handlingsplaner. Syftet med handlingsplanerna är att säkerställa en tydlig ansvarsfördelning och struktur för arbetet med att förebygga och motverka våldsbejakande extremism på lokal nivå.

Denna lokala handlingsplan kommer omfatta åtgärder som stadsdelsförvaltningen äger rådighet över. Genom samverkan och påverkan i form av initiativ och förslag riktade till andra bestämmande instanser är förhoppningen att förbättringar och förändringar ska kunna realiseras även inom områden där förvaltningen saknar egen bestämmanderätt.

¹ *Våldsbejakande extremism i Sverige – nuläge och tendenser* (Ds 2014:4), s. 17 och 20

² Dnr 155-943/2015

³ *Ett Stockholm för alla. Budget 2017*, s 14

Definitioner

Nedan framgår definitioner av olika begrepp som används kring våldsbejakande extremism.

Våldsbejakande – handlingar såsom att stödja, uppmåna till eller delta i ideologiskt motiverade våldshandlingar för att främja en sak.

Extremism – rörelser, ideologier eller individer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning. Den grundläggande politiska normen, där politiska mål och samhällsförändringar kan påverkas genom politiken och uppnås genom demokratiska processer, accepteras inte. Extremism används också för att beskriva företeelser där individer använder extrema metoder för att förändra samhället i önskad riktning.

Radikalisering – Den process som leder till att en person eller en grupp stödjer eller utövar ideologiskt motiverat våld för att främja en sak. De individer som anslutit sig till våldsbejakande extremistmiljöer har nästan alltid genomgått en radikaliseringsprocess där det går att identifiera betydande likheter i radikaliseringsprocessen oavsett till vilken ideologi en person radikaliserats.

Olika våldsbejakande extremistmiljöer i Sverige

För närvarande finns, i enlighet med den nationella samordnarens definition, i huvudsak tre våldsbejakande extremistiska miljöer i Sverige: den våldsbejakande högerextremistiska vit makt-miljön, den våldsbejakande vänsterextremistiska autonoma miljön och den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön. Därutöver finns ensamagerande extremister som motiveras till våldshandlingar av olika ideologier, men som inte tillhör nämnda grupper eller nätverk. Nedan beskrivningar är hämtad ur *Våldsbejakande extremism i Sverige - nuläge och tendenser* (ds 2014:4).

Autonoma miljön

Den autonoma miljön strävar efter ett klasslöst samhälle utan styre från någon auktoritet. Uppfattningen inom miljön är att dagens demokrati inte är tillfredsställande. Den enda styrelseformen som kan accepteras är ett självstyre från folket. Inom miljön hävdas att kapitalistiska drivkrafter har greppet om dagens samhälle och att detta utgör ett hinder för att uppnå idealsamhället – ett samhälle som är jämställt och klasslöst och där människor med olika ursprung och sexuell läggning ska kunna leva på lika villkor. Vissa sammanslutningar inom den autonoma miljön menar att ett nytt styrelseskick endast kan uppnås genom revolution.

Vit makt-miljön

Vit makt-miljön ser framför sig ett etniskt homogent samhälle där det inte förekommer inslag av andra kulturer. De menar att människosläktet kan delas in i raser och de ser negativt på invandring av människor som de inte räknar till den vita rasen. Synen på människosläktet som indelad i raser finns inom hela vit makt-miljön även om det varierar hur starkt detta lyfts fram. Uppfattningarna kan variera från föreställningen om ett raskrig där extremisterna är soldater, till en uppfattning om att olika raser ska få tillåtas existera i världen vid sidan av varandra så länge de olika raserna inte blandas. Omvärlden förknippar ofta vit makt-miljön med den nationalsocialistiska ideologin och flera aktörer inom miljön har anammat denna (även om det inte gäller för samtliga i miljön).

Inom vit makt-miljön är en del av målet ett auktoritärt styre och det verkar finnas drivkrafter för tydlig struktur, ordning och totala lösningar. Sedan en tid präglas delar av vit makt-miljön av en utveckling där man oftare talar om kultur istället för ras. De använder benämningar som patriotism eller ”nationella rörelsen” för att beskriva sig själva.

Våldsbejakande islamistisk extremism

Inom den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön finns i huvudsak två ideologiska influenser som är aktuella i en svensk kontext. Influenserna kan tillskrivas al-Qaida och al-Shabaab. Skillnaderna dem emellan ligger närmast i att de budskap som förs fram vävts samman med olika nationella och lokala politiska intressen i de länder där de har stark etablering. Enligt Säkerhetspolisen kan den svenska våldsbejakande islamistiska extremismen huvudsakligen betecknas som inspirerad av al-Qaida-ideologin. Det är en global ideologi som motiverar attentat mot civila, dels som svar på ockupation av muslimska länder och våld mot muslimer, dels som ett svar på upplevda kränkningar av islam. Den globala islamistiska extremismen har fått en tillströmning av anhängare, mycket tack vare vissa ideologers extensiva spridning av budskap om att det krävs våldsamma metoder för att förändra samhället. Målet som beskrivs är att genom våld införa ett islamiskt styre och att återinföra den muslimska kulturens storhetstid. Den västerländska kolonialismen och förhållanden som tillskrivs västvärlden anses ha fördärvat islam. Västvärldens sekularisering och materialism görs till mål för angrepp från miljöns extremister.

Lokal lägesbild

Alla stadsdelsnämnder ska tillsammans med polisen ha aktuell kunskap om läget avseende våldsbejakande extremistiska rörelser. Lägesbilden kring våldsbejakande extremism har tagits fram tillsammans med lokalpolisen och andra berörda aktörer.

Från polisen i region Stockholm har förvaltningen fått information om att förekomst av de tre extremistiska miljöerna finns inom Enskede-Årsta-Vantör. Av informationen framgår att det är framförallt högerextremism som förekommer och att den religiösa extremismen och vänsterautonoma förekommer i mindre utsträckning. Ingen specifik stadsdel pekas ut.

För att ytterligare bilda sig en uppfattning om vilka tecken på extremism som finns inom Enskede-Årsta-Vantör har en enkätundersökning gjorts. Enkäten har skickats till alla enheter inom förvaltningen, dvs förskola, fritid, socialtjänst, och äldreomsorg, samt till fastighetsägare, skolor och trossamfund. Totalt har svar från 43 verksamheter kommit in. Det framgår i enkätsvaren att de verksamheter som svarat i ett fåtal fall kommit i kontakt med personer som uttryckt extremistiska åsikter. De åsikter som uttryckts är tankar om ”att ge sig ut i kriget”, att känna hat för de som inte delar ens religiösa övertygelse och att vissa grupper borde dö. Några rapporterar att de har sett skadegörelse i form av klotter och klistermärken, företrädesvis med högerextrem inriktning, inom stadsdelsområdet. De allra flesta svaren visar att verksamheterna inte har kommit i kontakt med några tecken på våldsbejakande extremism

I svaren framkommer samtidigt att behovet av mer kunskap är stort för att kunna upptäcka/känna igen tecken på våldsbejakande extremism när man kommer i kontakt med det. Enkätundersökningens svar visar vidare att många önskar mer kunskap för att kunna agera adekvat om de skulle komma i kontakt med fenomenet våldsbejakande extremism.

Annan statistik från stadens olika förvaltningar och bolag visar att det förekommer klotter och klistermärken, företrädesvis med högerextrema budskap, inom hela Enskede-Årsta-Vantör.

Bedömningen är att förekomsten av våldsbejakande extremism är underrapporterad.

Förebyggande arbete

Förebyggande arbete handlar bland annat om att öka medvetenheten i demokratifrågor, samt att bedriva ett förebyggande arbete mot utanförskap, våld och annan kriminalitet. Hur normer kring kriminalitet och en våldsbejakande mansroll skapas och kan förändras är viktigt i detta. Insatserna handlar inte specifikt om radikaliserings och extremism, utan är generellt förebyggande och bedrivs redan i stadsdelarna – i förskolor och skolor, på mötesplatser för unga, inom socialtjänsten samt genom det arbete ideella organisationer utför.

Frågan om vad det är som gör att våldsbejakande extremistiska grupper växer fram i ett samhälle är mycket komplex. Generellt rör det sig alltid om samverkande faktorer. Inget enskilt förhållande kan tillskrivas skulden för att extremistmiljöer växer fram. En grundförutsättning för att enskilda personer inte ska dras till våldsbejakande extremistmiljöer är att barn och unga får en bra uppväxt, ges goda förutsättningar till bra resultat i skolan, en rik och meningsfull fritid och arbete eller sysselsättning. Förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism ska vila på att det finns god tillit, jämlikhet och delaktighet. Förvaltningens viktigaste del i detta är att utjämna de ekonomiska och sociala skillnader som finns inom stadsdelen och i förhållande till staden i övrigt. I det lokala utvecklingsprogrammet, LUP, lyfts de mest utsatta stadsdelarna fram och åtgärder finns för att stärka dessa områden. I övrigt ska förvaltningen arbeta för att stärka de demokratiska värderingarna genom att arbeta med jämställdhet, hedersproblematik, normkritik, HBTQ- frågor, antirasism mm. Exempel på sådana åtgärder är:

- Arbetet med jämställdhet och normkritik i förskolan
- Förskolans arbete med likabehandlingsplaner och värdegrund. Det är viktigt att fortsatt arbeta för att en hög andel av barnen ska gå i förskola.
- Jämställdhetsarbetet som genomsyrar alla stadsdelsförvaltningens verksamheter
- Machofabriken – arbete med maskulinitetsnormer inom fritidens verksamhet
- Utbildningar i hedersproblematik för all personal inom förvaltningen för att kunna upptäcka och stötta de som utsätts.
- Våldsförebyggande arbete enligt modellen MVP (Mentors in violence prevention) tillsammans med skolan

- Föräldrastödskurser såsom ABC –Alla barn i centrum och KOMET, samt föräldramottagningen.
- Arbetet med ungas organisering.
- Dialogarbete för att öka människors delaktighet i samhällsutveckling och beslutsprocesser. Ett exempel är det dialogarbete som gjorts i Östberga under 2016 och i år.
- Förvaltningens Community centers som arbetar med unga vuxna kan fånga upp oroande beteenden och ge stöd samt vid behov länka vidare.
- Ett av medborgarkontorets uppdrag är att informera om hur vårt demokratiska samhälle är uppbyggt och därigenom stärka de demokratiska värderingarna.
- Feriearbete för ungdomar.
- Genom nya riktlinjer för föreningsbidrag säkerställa att de bidrag som ges når både flickor och pojkar, män och kvinnor samt att verksamheten vilar på en demokratisk grund.

Det är viktigt att löpande informera om och följa upp att alla verksamheter rapporterar in skadegörelse såsom klotter och klistermärken med extremistiska budskap i incidentrapporteringssystemet IA. Det behövs även mer kunskap om problematiken hos medarbetare i alla verksamheter, både inom staden och hos andra aktörer, för att personal ska kunna se tecken på och förekomst av extremism.

Användning av lokaler från Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning

Förvaltningen utreder just nu hur den kan hjälpa föreningar att nyttja förvaltningens lokaler när de inte används av verksamheterna. Vid denna användning bör samma principer gälla som vid beviljande av föreningsbidrag, dvs att föreningens verksamhet vilar på en demokratisk grund. Vid utlåning av lokaler bör förvaltningen be att få se det program som ska anordnas vid tveksamhet om syftet med arrangemanget.

Förhindrande arbete

Det förhindrande arbetet är de insatser och åtgärder som riktas mot personer som håller på att hamna i, eller befinner sig i våldsbejakande extremistmiljöer.

Avhopparverksamhet

I Stockholms stad ska socialtjänsten ha förmåga och förutsättning att underlätta för dem som vill lämna en våldsbejakande miljö och åtgärder ska kunna vidtas skyndsamt. Insatser som utgör stöd till individer som är motiverade att lämna extremistiska miljöer, bedöms utifrån motsvarande kriterier som idag används för att ge stöd till individer som vill lämna grov brottslig verksamhet.

I förvaltningen finns sociala insatsgrupper för åldrarna 13-29 år. De riktar sig till flickor och pojkar, kvinnor och män, som behöver stöd för att lämna en kriminell livsstil. Inom ramen för detta arbete finns även möjlighet att ta emot personer som vill lämna extremistmiljöer. En förutsättning för att ge stöd till personer som fyllt 18 år är att de har en egen vilja till förändring.

Därutöver kan socialtjänsten ge behovsprövade insatser i såväl öppna former som i form av placering utanför hemmet, både enligt socialtjänstlagen och lagen om vård av unga (LVU) och erbjuda råd och stöd.

Stöd till anhöriga

Om socialtjänsten får kunskap om anhöriga eller närstående till personer som är involverade i våldsbejakande extremism ska de informera om att stöd finns att få genom det anhörigstöd som finns inom förvaltningens verksamheter.

Stödet ges på Föräldramottagningen på individ- och familjeomsorgen för barn och unga. Stöd till anhöriga till vuxna personer ges genom förvaltningens öppenvårdsmottagning och övrigt anhörigstöd.

Personal som ska stötta anhöriga behöver få relevant kompetensutveckling för uppdraget.

Samverkan

Samverkan avseende våldsbejakande extremism bör infogas i den befintliga samverkan som finns idag kring barn och ungdomar mellan skola, socialtjänst, polis, fritid, fält och förskola, så kallad SSPF. När det gäller oro kring enskilda barn och ungdomar sker samverkan enligt normala rutiner för orosanmälan till socialtjänsten.

Förvaltningen ser ett behov av att utveckla samverkan kring vuxna personer på individnivå.

Samverkan kring fenomenet våldsbejakande extremism sker inom lokala brottsförebyggande rådet inom Enskede-Årsta-Vantör (kompetensutveckling, förekomst av tecken lokalt, mm) och formerna ska utvecklas under året.

Samverkan med civilsamhället avseende att förebygga och upptäcka våldsbejakande extremism har påbörjats. Förvaltningen ser att det är viktigt att samverka med civilsamhället i allmänhet, och i synnerhet i dessa frågor.

Uppföljning

Arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism ska följas upp i ordinarie verksamhetsuppföljning varje tertiäl och i verksamhetsberättelse. Handlingsplanen ska revideras varje år i samband med upprättandet av verksamhetsplan.